Hoppstjärtar behandlade i faunaserien

Fjellberg, A. 1998. *The Collembola of Fennoscandia and Denmark. Part I: Poduromorpha.* Fauna entomologica Scandinavica, vol 35. E. J. Brill, Leiden. Pris US$ 85,5.

Denna, den senaste delen av Fauna ent. scand., behandlar hoppstjärtarna, eller kollembolerna som de ofta kallas. Närmare bestämt är det sektionen Poduromorpha bland ledkollembolerna som avhandlas. Den andra ledkollembolgruppen, Entomobryomorpha, är mera känd. Här finns de stora, ofta brokigt färgade arterna som vistas öppet på marken eller i vegetationen och som snabbt hoppar undan när man är för närgången. Även de hoppstjärtar, en del mörka andra vita, som man brukar se när man vänder på stenar hör till denna senare grupp. Men nu gäller det alltså Poduromorpha, som artmässigt utgör huvudparten av ledkollembolerna (161 arter är presenterade här). Även individmässigt dominerar Poduromorpha. Att den vanlige entomologen inte ser så mycket av dem beror på deras ringa storlek - de flesta är mellan 1 och 2 mm långa - och deras mer undanskymda levnadssätt - många lever i marken. Bland de som lekmannen då och då träffar på hör de arter som lever i blomkrukor och *Podura aqutica* som i små flockar uppehåller sig på vattenytan i smärre vattensamlingar och längs sjöstränder.

Så till boken och vad jag tycker om den. Den börjar med en beskrivning av den yttre morfologin med speciell betoning på borstens utseende och placering. Denna beskrivning är relativt kort men fullödig. Man får ett klart begrepp om hur hoppstjärtar ser ut och man får reda på det man behöver veta för att förstå de karaktärer med vilka hoppstjärtarterna bestäms. Helt komplett är faktiskt inte den morfologiska översikten. Inget nämns nämligen om pseudocellus, som är en för hoppstjärtarna unik (eller i varje nästan unik) struktur och som används som karaktär i bestämningstabeller och artbeskrivningar längre bak i boken (avbildas även). I den inledande delen behandlas vidare utvecklingen från ägg till fullbildad, variationen inom arten (som kan vara mycket stor hos dessa djur), fortplantning, biotoper samt faunistiska och systematiska studier av hoppstjärtar som berör den nordiska faunan. Ja, jag borde också nämna att det område boken täcker är hela Norden, inklusive Spetsbergen. Som avslutning på den inledande delen ges en bestämningstabell till alla hoppstjärtfamiljerna (18 st). Även inledningen i övrigt (morfologi etc) gäller för alla kollemboler, inte bara Poduromorpha.

På de följande 127 sidorna beskrivs de sex familjerna som Poduromorpha indelas i, de olika släktena och framför allt de 161 arterna. Bestämningstabeller finns till släkten och inom släktena till arter. Jag har ägnat en hel del tid åt att granska bestämningstabellerna som ju är A och O i en bestämningsbok. Många vet, inte minst jag själv, hur svårt det är att alltid uttrycka sig entydigt när man ska beskriva skillnaden mellan alternativen i ett bestämningssteg. I min granskning fann jag inte en enda tvetydighet. Huvudskälet till detta är de rikhaltiga och utmärkta illustrationerna. De är tydliga och gjorda på en enhetligt sätt. Praktiskt taget alla arter är avbildade i en eller oftast några viktiga detaljer.

Sist i boken finns, liksom i övriga volymer av Fauna ent. scand, en katalog över utbredningen i de Fennoskandiska länderna. Dessutom visas förekomsten på Färöarna, Island och Spetsbergen.

Detta är alltså en utmärkt bok och man kan bara hoppas att författaren - Arne Fjellberg - som är den ende i världen som behärskar den nordiska kollembolfauana kommer att ha kraft, vilja och ekonomiska möjligheter att fullfölja sitt arbete med de återstående ledkollembolerna samt klotkollembolerna.

Per Douwes